

A népet támogatják

Eörsi István

Dorogi Katalin június 2-án a 16 óra című rádióműsorban megkérdezte a Kulturális Örökség Minisztériumának politikai államtitkárát, hogy miként támogatja majd a kormányzat a filmművészetet. Közis-

mert ugyanis, hogy idén Káel Csaba kezdő filmes pártpropagandista 760 millió forintot kap egy Bánk bánról készítendő operafilm elkészítése céljából. Ez lényegesen több, mint amennyit erre az évre az egész filmszakma összes rendezője együttesen remél az állami költségvetéstől. Jövőre Mátyás királyról készül a kulturális tárca e célra elkülönített pénzéből szuperfilm, két év múlva pedig, ha a jelenlegi kormányzat tovább osztogathatja a zsozsót, gróf Bethlen Istvánról. Dorogi Katalin arra volt kíváncsi, hogy helyese-e az olyan filmtámogatási rendszer, mely nem az alkotók terveit segíti, hanem azokat a vállalkozókat, akik államilag kitűzött feladatokat hajtanak végre. Várhegyi Attila erre a kérdésre körülbelül azt felelte, hogy a kulturális kormányzat nem a filmrendezőket, hanem a népet vagy a la-

kosságot vagy a mozilátogató közönséget óhajtja támogatni. Nem emlékszem rá, hogy melyik kifejezéssel élt, de ebben az összefüggésben a felsorolt kifejezések ugyanazt jelentik.

A Kádár-korszakban, melyet egy etatista társadalomfilozófia éltetett, nem akadt olyan kulturális tisztviselő, ide értve a sokszor és okkal lepecskondiázott Aczél Györgyöt, aki azt merete volna mondani, hogy jobban tudja a művészeknél, milyen alkotás gazdagítja leginkább a mozinézők táborát. Így születhetett meg, egyéb kitűnő filmek között, a Szegénylegények, a Szerelem vagy A kis Valentino. A centralizált kultúrpolitika sok művész életét keserítette meg, jó néhány pályát derékba tört, és a művészek egy pillanattig sem felejtették el a függő helyzetüket. De a kultúra irányítói is tudták, hogy az általuk sokszor nyögve és kényszeredetten engedélyezett műalkotások színvonala növeli tekintélyüket és elfogadottságukat. A geopolitikai zónánkban kötelező tabukat könyörtelenül

betartatták, de ezen túlmenően – legálábbis az enyhülés időszakaiban – hagyták, hogy az alkotók alkossanak.

A rendszerváltozással megszűntek a politikai tabuk, így aztán semmi sem állt a művészi szabadság kiteljesedésének útjában. Egy évtizeddel a fordulat után azonban az ország lakossága olyan kormányt választott, melynek kulturális irányítói jogot formálnak arra, hogy az általuk politikai céllal megfogalmazott műélvezői érdekeket az alkotókkal szemben képviseljék. Ellentétben a pártállami időkkel, az alkotókat nem sújtják, mert alkotmányos okokból nem is sújthatják tilalommal, csak éppen pénzt nem adnak nekik. Pénzt kiváltképpen azoknak adnak, akik látványosan elkötelezik magukat a kormányzat mellett, és kivitelezik a hivatalnoki koncepciót. Ez a koncepció az államtitkár szerint értékeesebb, mint amit a művészvilág termelhet ki magából. E nagy önbizalomra valló felfogás lelki feltételeit a legpontosabban Weöres Sándor költeménye fejezi ki:

„KARESZ HÜJE / GYÖNGYI HÜJE / csak én vagyok okos / énnekem a segemben is felyem van./ Az államtitkár úr nem rejti véka alá, hogy szerinte valamely film értéke mennyiségi mutatókkal, vagyis a bemutatót követő hónapokban regisztrált nézőszámmal mérhető. Ha a Sacra Corona című állami produkció gyarlóságára hívják fel a figyelmét, akkor ő a nézőszámra hivatkozik. Hiába közlik vele, hogy a nézőszám a kedvezményes áron moziba terelt iskolai osztályok segédletével ugrott meg.

Egyrészt ezt nála jobban senki sem tudja, másrészt ő a kedvezményes árral is a népet támogatja. Azt pedig végképp nem lehetne megmagyarázni neki, hogy a művészi hatás emberformáló mélysége, katartikus ereje mennyiségi mutatókkal nem határozható meg. Ő ugyanis kizárólag a mennyiség bővületében él, csak a számokban kifejezhető mennyiség vonza, mint ezt egy szakállas vádirat tanúbizonysága szerint már Szolnokon is bebizonyította polgármester korában.

Azt a kultúrpolitikát, amelynek egy Várhegyi Attila lehet a szószólója, a minőség nem érdekli, a művészi alkotófolyamat úgyszintén nem érdekli, és a művészek sem érdeklők, csak ha megvásárolhatók. A népek giccs kell kedvezményes áron, és ezt meg is adja neki.

Most már csak az hiányzik, hogy az általa képviselt Fidesz-szellemiség összefogjon a MIÉP-szellemiséggel, amelyet Csurka és ifjabb Hegedüs Lóránt testesít meg. Tegyük fel, hogy az államtitkár úr tovább foglalkozik a művészetekkel, Csurkáékra pedig a divatművészet alakítását bízzák. Egykettőre kiderül majd, hogy a két terület összehangolható. Csak azt kell elhatározni, hogy a divatfejlesztésre fordítható teljes összegért zsinóros maskarák tervezendők, mert csak így léphetjük át korszerű öltözékben az Európai Unió küszöbét.

Ha Várhegyi megmondhatja, hogy milyen filmek szülessenek Magyarországon, miért nem szabhatja meg Csurka és ifjabb Hegedüs Lóránt, hogy mi legyen itt a divat?

Várhegyiek filmekkel támogatják a népet, Csurkáék majd jelmezekkel. Aki más filmeket nézne és más ruhába bújna, az menjen el innen.